

Sygn. akt III UK 335/18

## POSTANOWIENIE

Dnia 11 września 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Myszka

w sprawie z odwołania R. S.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w O.

o wysokość składek,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 11 września 2019 r.,

na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 13 marca 2018 r., sygn. akt III AUa (...),

**odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.**

## UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...) III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 11 września 2018 r. oddalił apelację ubezpieczonego R. S. od wyroku Sądu Okręgowego w O. – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 21 września 2017 r. oddalającego jego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w O. z dnia 10 kwietnia 2017 r., stwierdzającej, że zadłużenie ubezpieczonego z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne i Fundusz Pracy wynosi łącznie 42.967,22 zł.

W sprawie tej ustalono, że ubezpieczony w okresie prowadzenia na własny rachunek pozarolniczej działalności gospodarczej na terenie Polski, w zakresie sprzedaży detalicznej żywności, napojów i wyrobów tytoniowych od dnia 1 marca 2001 r., zawarł w dniu 1 lutego 2014 r. umowę o pracę na czas nieokreślony ze słowackim pracodawcą P. s.r.o. z siedzibą w C., w której zobowiązał się

wykonywać pracę promotora produktów i usług świadczonych przez tego pracodawcę lub jego klientów. Jako miejsce wykonywania takiej pracy w wymiarze 10 godzin miesięcznie, za wynagrodzeniem 40 euro brutto miesięcznie wskazano Republikę Słowacką. Umowa nie przewidywała zwrotu kosztów dojazdu do miejsca wykonywania obowiązków pracowniczych. Z tytułu tej umowy o pracę ubezpieczony był zgłoszony do słowackiego systemu ubezpieczenia społecznego i został mu nadany słowacki numer ubezpieczenia. W dniu 27 marca 2014 r. poinformował o tym polski organ rentowy i wystąpił z wnioskiem o ustalenie właściwego ustawodawstwa.

Pozwany ZUS Oddział w O. decyzją z dnia 7 kwietnia 2014 r. ustalił tymczasowo, że właściwym ustawodawstwem dla ubezpieczonego w okresie od 1 lutego 2014 r. jest ustawodawstwo polskie z argumentacją, że prowadzi on w Polsce działalność gospodarczą, a praca najemna na terenie Republiki Słowackiej nie była faktycznie wykonywana. Decyzja ta została doręczona słowackiej instytucji ubezpieczeniowej w dniu 14 kwietnia 2014 r., która nie zgłosiła do niej zastrzeżeń. W konsekwencji pozwany organ rentowy wydał decyzję ostateczną z dnia 1 grudnia 2014 r., w której stwierdził, że ubezpieczony jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą w Polsce podlega obowiązkowo ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu, rentowemu i wypadkowemu od dnia 1 lutego 2014 r. Wyrokiem z dnia 25 lutego 2016 r., V U (...), Sąd Okręgowy w O. oddalił odwołanie wnioskodawcy od tej decyzji, a Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z dnia 6 października 2016 r., sygn. akt III AUa (...), oddalił jego apelację. W międzyczasie słowacka instytucja ubezpieczeniowa decyzją z dnia 5 lutego 2014 r. stwierdziła, że ubezpieczony przestał być objęty słowackim obowiązkowym ubezpieczeniem chorobowym i emerytalnym oraz na wypadek bezrobocia na dzień 1 lutego 2014 r. W wyniku odwołania od tej decyzji słowacka instytucja ubezpieczeniowa wydała w dniu 29 października 2015 r. decyzję (znak (...)) o zawieszeniu postępowania odwoławczego do dnia precyzyjnego i pełnego potwierdzenia stanu faktycznego w sprawie.

Sądy obydwu instancji oceniły odwołanie ubezpieczonego za bezpodstawne. Zasadnicze znaczenie w sprawie miała kwestia podlegania przez ubezpieczonego ustawodawstwu polskiemu w spornym okresie, która była już przedmiotem

postępowania sądowego. Prawomocnym wyrokiem z dnia 6 października 2016 r. Sąd Apelacyjny w (...) oddalił apelację od wyroku Sądu Okręgowego w O. z dnia 25 lutego 2016 r., oddalającego odwołanie ubezpieczonego od decyzji organu rentowego z dnia 1 grudnia 2014 r. ustalającej jego podleganie polskim ubezpieczeniom obowiązkowym od 1 lutego 2014 r. Ta decyzja organu rentowego była ostateczna w rozumieniu art. 16 ust. 3 rozporządzenia wykonawczego nr 987/2009, gdyż została poprzedzona decyzją tymczasową z dnia 7 kwietnia 2014 r, określającą wstępnie właściwe ustawodawstwo polskie. Tę decyzję doręczono słowackiej instytucji ubezpieczeniowej, która nie zgłosiła zastrzeżeń co do ustalenia ustawodawstwa polskiego jako właściwego, co uzasadniało wydanie decyzji ostatecznej, która uprawomocniła się wobec niewniesienia odwołania w trybie art. 477<sup>9</sup> § 1 k.p.c. ani nie została podważona w inny prawem przewidziany sposób. W konsekwencji Sąd drugiej instancji uznał, że „po wydaniu wyroku z dnia 25 lutego 2016 r. nie miały miejsca żadne nowe okoliczności, które nakazywałyby badać na nowo kwestię ustawodawstwa mającego zastosowanie do odwołującego się”.

W skardze kasacyjnej ubezpieczony zarzucił naruszenie: 1/ art. 386 § 4 w związku z art. 477<sup>14a</sup> k.p.c. przez niezastosowanie i zaniechanie uchylecia wyroku Sądu pierwszej instancji i przekazania sprawy organowi rentowemu do ponownego rozpoznania, ponieważ nie została wydana prawidłowa decyzja w przedmiocie ustalenia ustawodawstwa właściwego, jak też nie wydano decyzji obejmującej go ubezpieczeniami z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej, przeto decyzja zaskarżona w niniejszym postępowaniu stwierdzająca obowiązek zapłaty składek z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej była co najmniej przedwczesna i podjęta bez rozpoznania istoty sprawy, gdy „skarżący dysponuje od dnia 1 lutego 2014 r. do dnia 31 stycznia 2018 r. ważnym zgłoszeniem do ubezpieczeń słowackich na podstawie numeru rodne číslo: (...), a to na podstawie niezaskarżalnej decyzji słowackiego odpowiednika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Socialnej Poistovnej Centrala w B., wydanej dnia 29 października 2015 r. numer 56136- 3/2015-BA”, 2/ art. 6 ust. 1 pkt 5 w związku z art. 13 pkt 4, art. 32, art. 46 ust. 1 i art. 83 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 300 ze zm.) przez

niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że ubezpieczony był płatnikiem składek z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej i tym samym przyjęcie, że podlegał polskim ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu, podczas gdy ze względu na zawarcie umowy o pracę ze słowackim pracodawcą i wykonywanie na tej podstawie zatrudnienia na terytorium Słowacji, od dnia 1 lutego 2014 r. do dnia 31 stycznia 2018 r. nie podlegał on przepisom polskiej ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych ze względu na pierwszeństwo zastosowania art. 13 ust. 3 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.U. L 200 z 7.6.2004, s. 1, dalej powoływane jako „rozporządzenie podstawowe”), 3/ art. 13 ust. 3 rozporządzenia podstawowego, zawierającego normę kolizyjną wskazującą na ustawodawstwo właściwe dla ubezpieczenia społecznego osoby normalnie wykonującej pracę najemną i pracę na własny rachunek w różnych państwach członkowskich Unii, „przez co wyłączona jest możliwość ustalenia prawa właściwego dla tego stosunku prawnego w inny sposób niż wskazany przez normę dotyczącą koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego”, przez jego niezastosowanie i uznanie, że skarżący był zobowiązany do opłacenia należnych składek z tytułu działalności gospodarczej w Polsce, podczas gdy wymieniony przepis wyraźnie wskazuje, że ustawodawstwem właściwym dla skarżącego powinno być ustawodawstwo słowackie z tytułu wykonywania pracy najemnej na Słowacji, 4/ art. 5 w związku z art. 16 ust. 2 i 3 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r. dotyczącego wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.U.L 284 z 30.10.2009, s. 1, powoływane dalej jako „rozporządzenie wykonawcze”) przez zakwestionowanie ważności umowy o pracę, na której podstawie został wydany przez instytucję innego państwa członkowskiego dokument potwierdzający zgłoszenie osoby do ubezpieczenia społecznego w tym innym państwie członkowskim oraz podważenie ważności dokumentów potwierdzających zgłoszenie ubezpieczonego do słowackich ubezpieczeń społecznych, w tym ważnego na dzień wydania zaskarżanego wyroku „registracnego listu FO” z nadanym słowackim numerem ubezpieczenia „rodne cislo: (...)” oraz dokumentu SI

SK i słowackiego odpowiednika karty EKUZ (Europsky Preukaz Zdravotneho Poistenia).

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący twierdził, że jego skarga jest oczywiście uzasadniona „w związku z naruszeniem przepisów postępowania, mającym wpływ na treść wydanego wyroku, a także błędną wykładnią i niewłaściwym zastosowaniem przepisów prawa materialnego, co stanowi jednocześnie rażące naruszenie prawa unijnego i zostało jednoznacznie potwierdzone przez Sąd Najwyższy w wyrokach wydanych w analogicznych sprawach z dnia 6 czerwca 2013 r., sygn. akt II UK 333/12 oraz z dnia 11 września 2014 r., II UK 587/13, ponieważ wbrew art. 13 ust. 3 rozporządzenia podstawowego uznano, iż skarżący był płatnikiem składek z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej, ale nie została dla niego wydana prawidłowa decyzja stwierdzająca ustawodawstwo właściwe ani prawomocna decyzja stwierdzająca obowiązek podlegania ubezpieczeniom z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej, a w dalszym ciągu istnieje w jego przypadku transgraniczny zbieg do ubezpieczeń z uwagi na ważne zgłoszenie do ubezpieczeń słowackich.

Wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i wydanie orzeczenia co do istoty sprawy przez stwierdzenie, iż „skarżący nie jest zobowiązany do opłacania należności z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne, zdrowotne i Fundusz Pracy z uwagi na zatrudnienie w innym Państwie Członkowskim na podstawie umowy o pracę i wykonywanie pracy najemnej na terenie tego innego Państwa Członkowskiego oraz posiadanie z tego tytułu ważnego zgłoszenia do ubezpieczenia słowackiego w spornym okresie”, alternatywnie domagał się uchylenia zaskarżonego wyroku w całości i poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego oraz decyzji organu rentowego i przekazania sprawy temu organowi do ponownego rozpoznania, jak również zasądzenia od pozwanego organu na rzecz skarżącego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie zasługiwała na przyjęcie do merytorycznego rozpoznania tylko dlatego, że wątpliwości sformułowane przez skarżącego znalazły wyjaśnienie w orzecznictwie Sądu Najwyższego, który w wyroku z dnia 11 czerwca 2014 r., II UK 587/13 (OSNP 2016 nr 1, poz. 13) uznał, że stosownie do art. 13 ust. 3 rozporządzenia nr 883/2004, osoba podejmująca pracę najemną w innym państwie Unii, podlega w zakresie ubezpieczeń społecznych ustawodawstwu tego państwa członkowskiego, w którym wykonywana jest praca najemna lub świadczone usługi, przeto wyłączona jest możliwość ustalenia prawa właściwego dla tego stosunku prawnego w inny sposób niż określone w przepisach o unijnej koordynacji systemów ubezpieczeń społecznych. Równocześnie jednak wykluczone jest ustalenie spornego stosunku ubezpieczeń społecznych na Słowacji na podstawie marginalnej lub pozorowanej umowy o pracę i prawa wybranego przez strony takiego *prima facie* „intencyjnego” stosunku pracy, którego nieakceptowanym celem jest wyłączenie podstawowej pozarolniczej działalności gospodarczej z podlegania polskim ubezpieczeniom społecznym. Wprawdzie w sprawach dotyczących koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego stosunek prawny, na podstawie którego powstaje tytuł ubezpieczenia społecznego i stosunek ubezpieczenia społecznego, to dwie niezależne więzi prawne, które mogą podlegać prawu różnych państw członkowskich, z zastosowaniem generalnej reguły wspólnotowej koordynacji ubezpieczeń społecznych, z której wynika, że stosunek ubezpieczenia społecznego podlega co do zasady prawu miejsca wykonywania pracy lub rzeczywistego świadczenia usług (*lex loci laboris*). Równocześnie spór o podleganie właściwemu krajowemu ustawodawstwu ubezpieczeń społecznych wymaga poinformowania przez osobę wykonującą pracę lub świadczącą usługi w co najmniej dwóch lub więcej państwach członkowskich instytucji wyznaczonej przez właściwą władzę państwa członkowskiego, w którym ma miejsce zamieszkania i prowadzi działalność pozarolniczą. Ze względu na zaistnienie czynnika ponadkrajowego w ubezpieczeniach społecznych konieczne jest uwzględnienie procedury przestrzegającej właściwości i kompetencje zainteresowanych instytucji ubezpieczeń społecznych (art. 16 rozporządzenia nr 987/2009). Taka informacja jest podstawą do niezwłocznego, lecz tylko wstępnego i tymczasowego ustalenia dla wnioskodawcy ustawodawstwa

właściwego, stosownie do zasad kolizyjnych ustalonych w art. 13 rozporządzenia nr 883/2004. O tymczasowym określeniu prawa, według którego obejmuje się tę osobę ustalonym ubezpieczeniem społecznym, instytucja miejsca zamieszkania wnioskodawcy informuje instytucję państwa, w którym praca lub usługi są wykonywane. Od tej chwili biegnie termin dwóch miesięcy, w których powiadomiona instytucja może poinformować instytucję miejsca zamieszkania o niemożności zaakceptowania ustalonego ustawodawstwa lub o odmiennej opinii w tej kwestii. Gdy to nie nastąpi, tymczasowe określenie ustawodawstwa staje się ostateczne. Współdziałanie i opieranie się na porozumieniach instytucji właściwych ze względu na miejsce zamieszkania ubezpieczonego oraz ze względu na miejsce wykonywania pracy najemnej lub świadczenia oznacza, że do instytucji właściwych oraz do właściwego sądu krajowego należy ustalenie czy osoba żądająca ustalenia właściwego ustawodawstwa podlega ubezpieczeniom społecznym we wskazanym przez nią państwie, o czym decyduje art. 11 ust. 1 rozporządzenia nr 883/2004. W takim samym kierunku orzekł Sąd Najwyższy także w wyroku z dnia 6 czerwca 2013 r., II UK 33/12 (OSNP 2014 nr 3, poz. 47). Dlatego w przedmiotowej sprawie uprawnione jest stanowisko, że wprowadzie polska instytucja ubezpieczeniowa nie może bezpośrednio podważać legalności (ważności) stosunku pracy nawiązanego w innym kraju członkowskim, ale od takiej zasady istnieją wyjątki, które przy wykorzystaniu procedury z art. 16 rozporządzenia nr 987/2009 polegały na podjęciu czynności wyjaśniających w celu ustalenia spornego ustawodawstwa właściwego. Oczywiście jest, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie jest uprawniony do wyręczania instytucji ubezpieczeniowych innych krajów i przesądzenia, czy praca zarobkowa wykonywana na ich terytorium stanowi tytuł podlegania spornym ubezpieczeniom, ale zainteresowane instytucje mogą i powinny współdziałać w procedurze weryfikacji zmierzającej do ustalenia podlegania właściwemu systemowi spornych ubezpieczeń społecznych (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 11 września 2014 r., II UK 587/13, OSNP 2016 nr 1, poz. 13; z dnia 6 czerwca 2013 r., II UK 333/12, OSNP 2014 nr 3, poz. 47).

W okolicznościach przedmiotowej sprawy pozwany organ rentowy prawidłowo zweryfikował pierwotne (tymczasowe) ustalenie podlegania skarżącego polskiemu ustawodawstwu w zakresie ubezpieczeń społecznych, po uzyskaniu

informacji o sposobie procedowania słowackiej instytucji ubezpieczeniowej, która nie zgłosiła zastrzeżeń przeciwko spornemu ustaleniu ze względu na ewidentnie marginalny charakter wykonywanej pracy najemnej. W ten sposób doszło do prawidłowego ustalenia właściwego dla skarżącego polskiego ustawodawstwa ubezpieczeń społecznych decyzją ostateczną z dnia 1 grudnia 2014 r., od której odwołanie oddalił Sąd Okręgowy w O. wyrokiem z dnia 25 lutego 2016 r., a apelację oddalił Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z dnia 6 października 2016 r. W konsekwencji zaskarżona w niniejszej sprawie decyzja składkowa jest konsekwencją ostatecznej decyzji organu rentowego z dnia 1 grudnia 2014 r. i wymienionych wyroków, które bezpodstawnie i bezzasadnie skarżący kontestuje zarzutami niepoddającymi się ani niewymagającymi weryfikacji kasacyjnej (art. 398<sup>3</sup> § 3 i art. 398<sup>13</sup> § 2 k.p.c.) także ze względu na marginalne oraz intencjonalne zatrudnienie na Słowacji w oczywistym zamiarze obejścia przepisów polskiego systemu ubezpieczeń społecznych, co nie zasługuje na jurysdykcyjną tolerancję.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy postanowił jak w sentencji na podstawie art. 398<sup>9</sup> § 2 k.p.c.